

Grundkurs om unga

Tack

Vi på VVS-YN vill tacka Svenska Byggbranschens Utvecklingsfond som valde att gå bortom de kvantifierbara projekt som är deras vardag och bidra ekonomiskt till boken du nu håller i din hand.

Handledarhandboken är den första i sitt slag och vi vill också tacka Ylwa Glismann på VVS Företagen som varit bollplank och inspiratör under hela processen.

Som handledare utbildar du inte bara framtida kollegor, du är också med när en människa blir vuxen. Det är den delen av handledarskapet boken handlar om och vi hoppas att den kommer göra jobbet lättare för dig.

Tack för att du tar dig tid!

VVS-Branschens Yrkesnämnd

Version 1 (2014)

Text: Hedvig von Hofsten, Paddeborg

Grafisk design: Dolores Creative Kingdom

Tryck: Göteborgstryckeriet

Grundkurs om unga

Hej!

Under arbetet med den här boken pratade vi med kollegor till dig runt om i landet, tillsammans har de säkert haft ett hundratal praktikanter och lärlingar. När vi frågade varför de valde att vara handledare kom svaren snabbt: "för att säkra återväxten", "som en samhällstjänst", "för att jag gick som lärling".

Visst tyckte kollegorna att det var trevligt med lönepåslaget när man går på ackord, men den riktiga belöningen var att se praktikanterna utvecklas till goda kamrater och skickliga yrkesmänniskor.

I vår bransch är det självklart att ha praktikanter och lärlingar, samtidigt som uppdraget inte alltid är lätt. När hjärnan växer, hormonerna rusar och löftet om en vuxenvärld finns i luften kan det vara svårt att fokusera på materiallära.

Det är där den här boken kommer in. Vi vet att du kan ditt jobb och den kunskapen som sitter i dina fingrar går inte att sätta på pränt, men vad som händer inuti en tonåring är kanske inte lika självklart.

Vi har pratat med lärare, handledare och psykologer och plöjt böcker om adolescensen (som är det vetenskapliga ordet för vad som händer i huvudet på tonåringar) och utifrån det skapat "Grundkurs om unga". En bok för benfickan som gör morgondagens kollegor lite mer begripliga idag.

Vi på VVS-Branschens Yrkesnämnd

Grundkurs i unga

Har du tänkt på att tonåringar inte skrattar särskilt ofta? Visst brölar de åt kiss- och bajsskämt eller fnissar hysteriskt om någon gör bort sig. Men de bubblar inte som barn eller skrattar tills tårarna sprutar som vi vuxna gör, även om det är alldeles för sällan.

Under tonåren utvecklas förmågan att tänka abstrakt och de stora frågorna om livet, döden och kärleken kommer. Allt går ut på att slita sig fri från familjen och hitta sin egen väg och vännerna är livsviktiga. Samtidigt som de egentligen inte vill göra föräldrarna illa och ibland längtar tillbaka till barndomen när allt var enklare. Inte undra på att tonåringar kan hålla sig för skratt.

Vad vet tonåringen?

Tonåringen vet vad som inte är okej. Det är inte okej att vilja åka till Euro Disneyland, det vill ju bara småungar göra. Det är inte okej att vilja fredagsmysa med familjen, det gör ju bara tjejer och det är inte okej att fråga sina föräldrar om råd, de är ju heeelt dumma i huvudet. Samtidigt innerst inne finns det en liten röst som längtar efter att få göra allt det där, att få vara barn igen. Och det ger ju också ångest förstås.

En tonåring kan avgöra om något är fel på en millisekund, men det gör inte att hon/han vet vad som är rätt. Den absolut vanligaste frågan på landets ungdomsmottagningar är: Är jag normal?

Att hela tiden veta allt som är fel och aldrig vara säker på om man själv är rätt skapar osäkerhet och skam. Eftersom de inte litar på sig själva blir omgivningen superviktig, det är där tonåringen kan få reda på om han/hon duger.

Föräldrarna

Till omgivningen hör däremot inte föräldrarna. Står din tonåring och vrålar att du är dum i huvudet – grattis då du har gjort ett bra jobb så här långt.

Tonåren handlar om att bli en egen person och hitta sin egen flock. Det handlar om att välja och hitta sin egen väg och då måste man börja med att plocka isär sig själv för att hitta den man egentligen är.

Den här processen är lika naturlig och ofrånkomlig som att tjejer får bröst i tonåren, men den är slitig för alla inblandade. På sätt och vis är det som att föda barn, efter förlossningen säger de flesta "Aldrig mer!" men så går det en tid och bebisar är ju så mysiga och snart står man där vid skötbordet igen. Hur många gånger hör man inte tonårsföräldrar som säger "Men jag fattar inte! Jag höll inte på så där när JAG var tonåring". Det gjorde vi visst, allihop, det är bara det att man glömmer bort det när man väl kommit ut på andra sidan.

Vännerna

Fram till tonåren skaffar man vänner utifrån närhetsprincipen, dagis, skola, grannar – man får ta det som finns på gott och ont. I tonåren får man äntligen välja själv, det är därför vänkretsen är så otroligt viktig. Det är tillsammans med dem som man får sina första egna minnen och erfarenheter. Det är med vännerna som tonåringen skapar sin världsbild, hur man ska vara, vad man kan gå med på och vilka kläder som duger. Vännerna är ens klippa för tillsammans är man inte vilse i pannkakan.

Vuxna i allmänhet

I ärlighetens namn – tonåringar, speciellt i grupp, imponerar sällan vid första mötet. Det är som om de inte kan kontrollera all energi som de bär på, rösterna är lite för höga, armar och ben far åt alla håll och de håller inte alltid jämn takt med de hygieniska utmaningar som kroppen går igenom.

Dessutom har de en förmåga att använda precis de ord som får vuxna att rycka till. Ord som vuxna möjligen skulle använda om sadistiska seriemördare

har de som smeknamn på varandra. Så har det alltid varit, ordet tjej till exempel, kommer från romani och att ungdomen lånade ord från ett annat språk var ingen hit på 1920-talet.

När den första chocken har lagt sig märker man som vuxen ganska snart att tonåringarna söker kontakt. Lite fumligt kanske och ganska skört. Rädslan att få höra "Men så kan du ju inte tycka/tänka/vara. Då är du ju inte normal!" är större än den män har innan den årliga prostataundersökningen.

Har du en tonåring i närheten som verkar söka kontakt, ge henne/honom en chans. Att bli vuxen är en process där man behöver all hjälp och ger någon dig det förtroendet - ta det.

Att vara handledare

Vid första anblicken finns det många likheter mellan att vara handledare och att vara förälder. En dag står man där med en ny person som man ska lära känna och göra människa av utan att någon exploderar i processen.

Relationen handledare/praktikant har fördelen att det inte finns någon historia och därmed inga surdegar att älta eller maktstrider att föra. Istället är det två personer som har en ganska tydlig bild av hur det hela ska gå till och hur hackordningen ser ut.

Visst måste man vaka över dem som en hök i början och räkna med att det blir fel. Men allt det där som driver föräldrar till vansinne slipper man mycket som handledare därför att båda är inställda på att få jobbet gjort.

Det är som en av kollegorna sa när vi pratade om handledarskapet "Vi lär dem att bli bra kamrater". Ibland är det lättare sagt än gjort och under våra samtal har vi hittat några ämnen som vi valt att ta upp i boken. Vi vet att du gör ett bra jobb och

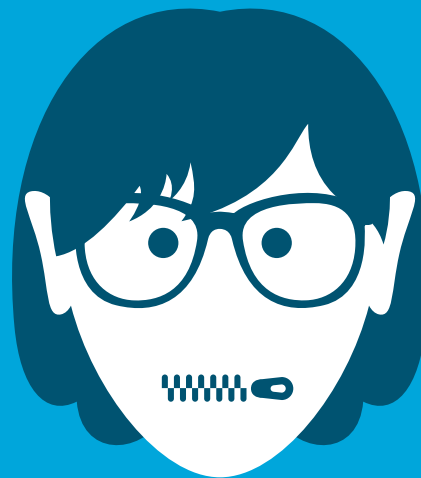
säkert har egna vägar upp ur de här diken, men vi hoppas att texterna kan inspirera till att ni kan lyfta de ämnena innan ni kör fast helt.

Personlig inte privat

Det är lätt att bli påträngande som vuxen. Får man en ung person framför sig pladdrar man gärna på och frågar om allt mellan himmel och jord. Speciellt om man är förälder själv och van vid att hålla "hur var det i skolan idag"-förhören.

Som handledare är det lite annorlunda, din praktikant kanske inte känner sig helt bekväm med att rulla ut sin själ som en död igelkott. Det skapar dessutom en ojämnavikt i er relation. Inte nog med att du kan mer än honom/henne, du vet allt om vederbörande också.

Enklast är att ha som tumregel att inte ställa frågor som du själv inte är beredd att svara på och vara beredd att svara på hennes/hans frågor. Du är praktikantens första möte med branschen och känner inte han/hon sig hemma riskerar vi att förlora en framtida kollega och det är inte ok.

Hen, sossecontainer och andra ord som stör

Varje generation har sina egna ord som beskriver just deras verklighet och gör det ofta mycket bra. Ta pudelrock till exempel, finns det en bättre beskrivning av David Lee Roth?

Kruxet med generationsord är att de är en färskvara och genom det flitiga användandet förlorar de ganska snabbt sin laddning. Idag är det svårt att förstå att värstingar och att något är sjukt bra någonsin fått vuxna att rycka till.

Det fungerar åt andra hållet också. Ord och uttryck som en generation obekymrat använder kan vara obegripliga för nästa. Dagens unga har ingen aning om vad som är Volvo 740:s riktiga namn.

I de flesta fallen är det inga problem, den som inte vet frågar. Men det är inte alltid lika lätt, ibland kanske man inte vågar säga ifrån eller så kanske det inte är läge. Orkar man ta fajten när någon säger bögdjäväl om man själv inte är hundra på sin

sexualitet? Och hur mycket kommer hen respektera den person som sa bögdjäväl i fortsättningen?

Vad hände med dig när du läste ordet hen? All kommunikation sker på mottagarens villkor, ord kan antingen få oss att förstå varandra eller bygga murar. Vill du nå fram till den du pratar med, få henne eller honom att lyssna och ta till sig det du säger måste du använda ett språk som inte är avtändande eller i värsta fall sårande.

Det är därför jargong kan vara farligt, det som funkar i ett arbetslag på grund av att man känner varandra och vet var man har varandra kan få en nykomling att inte känna sig välkommen. Det betyder inte att hela laget måste ge upp sin rytm varje gång det kommer in någon ny. Däremot har du som handledare ett ansvar att skapa en stämning där alla känner sig bekväma – åt båda hållen. Unga vet som sagt precis vilka ord som får våra öron att krulla sig.

Kampen mot latmasken

Människan är lat, det är därför vi gillar hissar, skivat bröd och all inclusive semesterar. Det gäller alla människor, oavsett om du bor i Sibirien eller på Mauritius så vill du helst softa. Det är inget fel med att ta det lugnt, pilla sig lite i naveln och sova bort en dag då och då.

Kruxet är att latheten även gäller viljan att lära sig nya saker. Vi gör det om vi måste eller om det är något vi tycker är riktigt intressant, som materiallära, men annars vill vi att det ska vara som det alltid varit.

För oss som personer innebär det att vi riskerar att missa saker. Orkar du inte ta itu med det orange kuvertet kommer det bli surt när du bli gammal, åker du alltid till Mallis kommer du aldrig få se pyramiderna och äter du alltid på Gyllene M:et kommer du aldrig få smaka en hamburgare värd namnet. Vår lathet krymper våra liv helt enkelt.

Det värsta är att vi också krymper andras liv.
”Måste vi bjuda vegetarianerna på middag i helgen?

Jag vill grilla!" Det är lättjan som krånglar till arbetsmarknaden. "En tjej? Hur ska hon kunna montera radiatorer när hon är på smällen?"

Det fina i kråksången är att det inte är av elakhet. För när vegetarianerna väl sitter på altanen och bjuder på sin marinerade halloumi är det faktiskt riktigt trevligt. Och när Mikaela var gravid blev hon en hövding på att läsa ritningar. För att inte tala om Tompa, han är inte alls lika dryg som andra stockholmare. Så fort vi inte låter lättjan vinna växer vår värld.

I och med att du har valt att bli handledare har du redan vunnit första ronden, lata människor ids inte dela med sig. Vad vi hoppas är att du fortsätter låta dig utmanas. Lyssna på din praktikant, han/hon kanske har lärt sig nya metoder som du inte behöver avfärda direkt. Samma sak gäller samhället, för unga är det ingen stor pryl att det sitter en svart president i vita huset eller att Miley twerkar och twittrar. Låt dem göra din värld större.

Stålar

Det här är en av de utmaningar som skiljer bra handledare från sådana som har utvecklingspotential. Unga är som de flesta av oss och tycker att det är jobbigt att prata om pengar, speciellt när de inte har några.

Problemet är att när man ute på praktik får man inte alltid lunchpengar från skolan och får man det räcker det knappt till ett Happy Meal på McDonalds. Med andra ord: Det finns inte en chans att din praktikant har råd att gå ut och käka varje dag.

Som handledare behöver du ha det här med i beräkningen. Lunchrum med micro, ställen som serverar mackor, att du bjuckar eller att han/hon äter på skolan, det finns många sätt att flå en katt. Det viktiga är att du pratar med din praktikant och att ni tillsammans hittar en lösning. Det är ett sätt att visa att du ser praktikanten som en blivande kollega.

Konsekvensanalys noll

Ingen tror någonsin att de ska bli beroende. Inte tandläkaren som samlar på vin, inte hipstern med sitt microbryggeri och definitivt inte tonåringen som precis börjat festa.

Ändå insjuknar människor varje år. Beroende är en sjukdom precis som högt blodtryck och cancer och precis som många ändå äter rött kött och röker trots att vi vet att det riskerar hälsan så dricker vi. Så vilka är vi egentligen att prata beroende med unga?

Svaret är att vi är handledare och vårt uppdrag är att fostra framtida kollegor och i vår bransch kan en sjuk kollega innebära en livsfara. Vi jobbar med viktiga saker, och blir det fel riskerar kanske kollegorna att råka illa ut eller slutkunden skadas i förlängningen. Därför är det extra viktigt att vi inte viker ner oss utan frågar när vi känner att det är något knas. Frågan är hur, hur inleder man "The Talk"?

Vi har pratat med psykologer, övervakare och nyktra beroende och deras svar är enkelt: Körkortet. Blir du plockad av polisen och är påverkad av

narkotika eller har droger på dig skickar de en förfrågan till Transportstyrelsen. Transportstyrelsen utreder då om du är lämplig att ha körkort och ofta tycker den inte det. Till skillnad från alkohol, där du bara kan förlora körkortet om du sitter bakom ratten, riskerar du ditt körkort varje gång du har droger på, i eller hemma hos dig – oavsett var du är. Om de hittar dig med narkotika på Kebnekaises topp riskerar du lappen.

Drogmissbruk är ett beroende bland många, men i samtal med en ung person är det en bra ingång, unga är extremt dåliga på att fatta att det de gör idag får konsekvenser imorgon. Men körkortet har de kämpat för och de minns hur det var innan de hade det och hur mycket bättre det blev efter de körde upp. Risken blir helt enkelt konkret.

VVS-Branschens
Yrkesnämnd

08-564 854 30
www.vvsyn.se

Slutord

Tack för att du tagit dig tid att läsa den här boken. Den är den första i sitt slag och ämnena har vi valt efter att samtalat med handledare, psykologer, branschfolk och pedagoger. Eftersom vi vet att du är en klippa på ditt jobb har vi inte pratat kopplingar och Säker Vatten utan fokuserat på de saker som vi märkt att det bränt till vid samtalerna med handledare. Det innebär inte att vi har täckt in allt och vi drömmar om att du ska höra av dig med förbättringar.

Praktikanterna och lärlingarna är hela branschens ansvar, utan dem har vi ingen återväxt och därför vill vi att du ska få så mycket stöd som möjligt för att er tid tillsammans ska bli så bra som möjligt. Med andra ord: saknar du något i den här boken, blev du inspirerad när du läste den, tyckte den var värdelös eller rent av något som gav dig energi att ta en praktikant till – hör av dig. Det är du som vet hur den kan bli bättre.

Må så gott,

Vi på VVS-Branschens Yrkesnämnd

Grundkurs om vuxna

Tack

Vi på VVS-YN vill tacka Svenska Byggbranschens Utvecklingsfond som valde att gå bortom de kvantifierbara projekt som är deras vardag och bidra ekonomiskt till boken du nu håller i din hand.

Handledarhandboken är den första i sitt slag och vi vill också tacka Ylwa Glismann på VVS Företagen som varit bollplank och inspiratör under hela processen.

Som handledare utbildar du inte bara framtida kollegor, du är också med när en människa blir vuxen. Det är den delen av handledarskapet boken handlar om och vi hoppas att den kommer göra jobbet lättare för dig.

Tack för att du tar dig tid!

VVS-Branschens Yrkesnämnd

Version 1 (2014)

Text: Hedvig von Hofsten, Paddeborg

Grafisk design: Dolores Creative Kingdom

Tryck: Göteborgstryckeriet

Grundkurs i vuxna

Hej!

Vad smart du är som valt ett program som ger dig chansen att prova yrket redan i skolan. Skönt att slippa nöta bänk samtidigt som det är modigt av dig. Modigt att kasta dig ut i vuxenvärlden och för första gången handskas med vuxna som varken är släkt eller lärare. Det är därför vi har skrivit den här boken, för hur gör man? Hur funkar vuxna? Varför blir de skogs-tokiga när man softar efter man gjort allt de sagt man ska när det själva tycker att det är helt ok med långluncher då och då?

Vi har pratat med handledare, lärare, psykologer, vuxna i allmänhet och förstås en hel del elever för att hitta svaren och i den här boken finns det vi kommit fram till. Här hittar du både tips och trix på hur du ska tas med dem plus en och annan förklaring till varför de beter sig som de gör.

Rätt läst kommer "Grundkurs om vuxna" göra din praktiktid ännu skönare.

Vi på VVS-Branschens Yrkesnämnd

När blir man vuxen?

När blir man vuxen? Det mest uppenbara svaret är när man har de tre V:na: Villa, Volvo och Vovve. Ok, men innebär det att Justin Bieber var vuxen när han, femton år gammal, sålde platina med "My World"? Han hade garanterat råd att köpa en bunt av varje V.

Andra tycker att man är vuxen när man kan betala sina räkningar. Det låter vettigt, har man pengar är man oberoende. Men slutar man att vara vuxen om man får en betalningsanmärkning?

Vuxenhet, riktig vuxenhet, syns inte på utsidan. Visst, bröst, skäggväxt och det där stönandet som hörs när vuxna reser sig är ledtrådar, men riktigt vuxen är du när du inser att du inte är ensam utan ingår i ett sammanhang och att andra räknar med dig och att du kan räkna med andra.

Du är vuxen den februarimorgon du går upp i tid, fast hela kroppen skriker att du är en idiot som lämnar sängen, inte för att du måste, utan för att du vet

att kollegorna väntar på dig och inte kan göra sitt jobb utan dig. Du vet att du ingår i ett sammanhang.

En angenäm bonus är att sammanhanget du ingår i ger dig möjlighet att nå de tre V:na, och pengarna du behöver för att vara oberoende. Men prylarna du köper och musiken du lyssnar på är bara attribut, precis som pubeshåren.

Föräldrar och andra vuxna

Dina föräldrar tycker att du är bäst i världen. De skulle aldrig erkänna det men de dyrkar marken du går på och tycker att du är guds gåva till mänskligheten. Du kanske tycker att de visar det på ett konstigt sätt när de skäller på dig för att du inte städat rummet, kommit hem i tid, fixat tvätten, ringt när du skulle eller misskött dig i deras ögon i största allmänhet, men det är så det är.

Föräldrar är genetiskt programmerade att ta hand om sin avkomma och det är därför du kan kosta på dig att inte städa rummet, inte komma hem i tid och allt det där andra, för du vet att du alltid kommer

få fler chanser. Och det är så det ska vara. Andra vuxna är dock inte fullt så imponerade av dig. De tittar på dig och undrar var i deras sammanhang du passar in, hur du kan bidra och på vilka sätt ni kan ha utbyte av varandra. Och då gäller det att kunna leverera. Vuxna kommer att ha mer tålamod med dig än de har med andra vuxna eftersom de vet att du är ung, men det finns gränser.

Problemet med ungdomen är att man glömmer den så fort man har passerat den. Ju äldre man blir ju mer av det jobbiga glömmer man, tills de flesta minns det som en av de lyckligaste tiderna i livet då man orkade vara uppe hela natten och gå och skriva nationella proven dagen efter, inte hade något ansvar och inte behövde betala några räkningar. Så hur svårt kan det vara att komma i tid och visa lite intresse? Det gjorde minsann de vuxna när de var elever på praktik!

Att man är så trött att man bara vill lägga sig ner och gråta som en femåring, eller faktiskt måste svara på messet - det tar ju bara två minuter och handledaren pratar ju ändå med sin kollega, eller

att man faktiskt inte fattar vad han pratar om och inte vågar fråga. Sânt fattar inte vuxna, för de har glömt bort hur det är att vara ung.

Grundkurs om vuxna

När man tittar på vuxna kan man få känslan av att de sitter fast i ett nät av ansvar, bilar ska besiktigas, fester ska fixas, hus ska målas och så vidare i all oändlighet. Varför softar de inte bara?

Ett svar kan vara att de vill vara lika bra, helst bättre, än grannen. Ett annat, att vuxna måste fylla sina meningslösa liv med något. Eller så är alla måsten egentligen inga problem, att vuxna får ut något av alla dessa sammanhang de ingår i.

Sammanhang för vuxna är att vara någon som räknas, någon som vänner, familj, samhälle, resten av världen kort sagt, har förväntningar på. Det kanske låter tungt att leva upp till så mycket, men å andra sidan visar det att omgivningen tror och litar på den vuxna. Att veta att man är någon som andra räknar med är en skön känsla.

När en vuxen gör sin del visar den att den bryr sig om sin omgivning och förväntar sig att andra visar samma intresse och respekt.

Det finns en logik här, eller hur?

Vuxna ingår i ett sammanhang – sammanhanget har förväntningar på vuxna – vuxna gör sin del – vuxna har förväntningar på sammanhanget.

Det här är nyckeln till hur vuxna funkar, använder du den kan du undvika enorma mängder med utskällningar och sura miner.

Vad vuxna går igång på

När vi har intervjuat både handledare och lärare inför den här boken har vi hittat några saker som vuxna verkligen stör sig på. Vi har valt ut godbitarna och försökt förklara vad som händer i vuxna så att du får bättre koll. Alla vuxna kommer kanske inte hålla med om våra förklaringar till hur de agerar. Det är helt ok, det viktiga är att du hittar sätt att navigera i vuxenlandet innan du hittat ditt sammanhang.

Tidspassningshysterin

Hur många gånger har du inte kommit i tid bara för att sitta och lyssna på vuxna som snackar goja i en kvart innan det är dags att jobba? De pratar om folk du inte känner, saker som hände innan du föddes och annat som tråkar ut dig och får dig att känna dig utanför. Men om du någon gång väljer att använda tiden till något annat, typ sovmorgon och kommer tio minuter in i den där kvarten blir det ett djävla liv. Vad är det som händer i huvudet på dem?

Svaret är sammanhang. När du är bland vuxna ingår du i deras sammanhang, de har bjudit in dig och räknar med att du ska göra din del på samma sätt som de gör sin. När du kommer försent ser de det som om att du tycker att du har andra sammanhang att vara i som är viktigare. Det är därför de blir förbannande, inte för de 10 minuterna utan för att de känner sig dissade.

Vad gör du i det läget? Där och då är det i princip redan kört, det spelar ingen roll om du säger att du inte gjorde det för att dissa dem eller för att du inte

trodde att det spelade någon roll eftersom de inte börjat jobba än. Det kommer antagligen bara göra dem argare eftersom du dessutom visar att deras samtal är ointressanta för dig. Du har förlorat din plats i deras sammanhang och deras förväntningar på dig har skruvats ner.

Ja, det är surt att gå upp tidigt, ja man känner sig utanför när man sitter med ett gäng som pratar om saker man inte har koll på. Men fråga dig själv när du ligger där i din varma sköna säng om de extra tio minuterna är värt energin du måste lägga på att få tillbaka credden.

Mobilvreden

Ni är på väg någonstans eller väntar på en leverans eller har bara dötid. Handledaren kör bilen, kollar verktygen eller pratar med en kollega och du passar på att kolla mobilen. Det tar ingen tid, men när du tittar upp får du en sur kommentar i stil med "hade du abstinens?" Du tycker att du har tidsoptimerat medan den vuxna tolkar det som att du inte bryr dig om jobbet. För handledaren betyder din mo

bilkoll att du hellre vill vara någon annanstans, att du checkar ut från ert sammanhang.

Vad vuxna inte fattar är att du inte alltid vet hur du kan bidra. När man inte vet vad man kan, får eller förväntas göra är det svårt att ta några initiativ. Är det till exempel ok för dig att gå in i handledarens samtal med en kollega eller kommer de tycka att det är kaxigt?

Det absolut enklaste är förstås att fråga. Fråga om du kan hjälpa till med något och om svaret är nej, då kan du fråga om du kan passa på att kolla mobilen. Då visar du att du sätter ert sammanhang först och oavsett om du får något att göra eller ett OK på mobilen så tidsoptimerar du.

En smart sak är att visa något klipp eller en länk lite då och då så att handledaren känner sig inbjuden till ditt sammanhang.

Känslan av noll koll

Alla, även vuxna, tycker att det är läskigt att komma till nya ställen där man kanske inte känner någon, inte vet riktigt hur allt går till och inte vågar fråga.

Skillnaden är att när vuxna börjar på ett nytt jobb kan de i alla fall själva arbetsuppgifterna. De kan redan böja rör, hänga radiatorer, installera värmepumpar och kunskap ger självförtroende så att de kan koncentrera sig på det som är nytt, kollegorna och platsen.

När man däremot känner att man inte är helt hundra på vad man förväntas kunna, hur arbetsplatser fungerar och vad alla vuxna pratar om hela dagarna är det lätt att bli passiv. Det är här som det sköna med vuxnas känsla för sammanhang kommer in. Eftersom de har förväntningar på dig har du rätt att ha förväntningar på dem, inom rimliga gränser.

Om du inte fattar vad du ska göra – fråga. Funkar det inte mellan dig och din handledare – säg till så

kanske ni kan lösa det. Handledare blir man inte för de stora pengarna utan för att man gillar unga och vill dela med sig av sin kunskap. Vuxna gillar när de får berätta, hemligheten är att få dem att berätta vettiga saker och för att det ska hända är det enklast att du ställer frågorna annars vet man aldrig vad som kommer.

You say what?

De allra flesta vuxna är snälla människor som inte vill något illa. Men samtidigt har de sina uttryck och åsikter som de samlat på sig för länge sedan vilket gör att uttrycken inte alltid är helt fräscha. Så vad gör man om man hamnar med någon som säger saker som får en att baxna? Hur säger man ifrån?

Det här är svåra grejer, oftast laddar man så mycket för att våga, att när man väl vågar säga till är man tokarg och den andra fattar inte vad det är som händer. Eller så går det så långt att man vänjer sig och tänker "ja, ja det är så han är" eller ännu värre – börjar säga likadant själv.

Det bästa, fast kanske inte det enklaste, är att bara säga "Det där var ofräscht sagt" eller något i den stilen. Det kan vara så att du blir så paff när du hör det de första gångerna att du inte hinner säga till. Det betyder inte att det är försent att göra det, den vuxna ingår i ditt sammanhang och du har rätt att förvänta dig att hon/han betar sig ok.

Ta da

Ju vuxnare man blir desto mer övertygad är man om att man sett allt. Vem har inte hört en gamling säga något i stil med: "Vaddå twerking?! Kolla in Madonna när hon runkade till Like a Virgin på scen. Lite mer rock'n'roll än att gnida sig mot ett gosedjur"

Du vet vad vi menar, vuxna som berättar hur mycket bättre allt har varit. Det gör att man inte blir sugen på att ta egna initiativ eller ens dela med sig av det man gillar. Men under allt det där "jag har sett det förr" finns en vuxen som längtar efter att bli överraskad.

Det behöver inte vara mer än att du ser till att det finns nytt kaffe på mornarna eller att du berättar om något nytt material som ni pratat om i plugget. Det är småsaker som ger stort utfall. Samma sak om du frågar, förstås när du inte fattar, men också när du är färdig med uppgiften. Varje gång du frågar om det finns något mer att göra visar du att du fattar sammanhanget och att du gillar det. Det kommer garanterat göra praktiken angenäm.

VVS-Branschens
Yrkesnämnd

08-564 854 30
www.vvsyn.se

Slutord

Tack för att du tagit dig tid att läsa den här boken. Du är den första i ditt slag, den första kullen som går ut med den här boken i benfickan och vi är jättenyfikna på vad du tycker.

Vi har pratat med både elever, lärlingar, handledare och lärare under arbetet med den här boken, men det är ändå en helt annan sak att ha med sig den ut i verkligheten. Så hör av dig med vad du tycker, vad du gick i gång på och vad du tyckte var svammel så att vi kan förbättra texten. Ju relevantare boken är desto större chans att du får vettigare kollegor i framtiden.

Må så gott,

Vi på VVS-Branschens Yrkesnämnd

Gameplan

Som praktikant träffar du flera handledare, kanske på flera olika företag, det blir många sammanhang att ingå i och mycket att hålla reda på. Samtidigt är momenten som du ska lära dig många, för att underlätta har vi satt ihop en gameplan som du och handledaren kan blicka av i takt med att du blir färdig.

Eftersom övning ger färdighet har vi lagt in flera rader att signera vid varje moment, det fiffiga med gameplanen är att du kan se vad du kan förvänta dig att få prova på.

Avloppsledningar i byggnad		Datum och signatur av handledare
Plaströr, sammanfogade med gummiring		
Vatten- och värmeledningar		
Plaströr, sammanfogade med kopplingsfog		
Plaströr, sammanfogade med pressfog		
Kopparrör, sammanfogade med mekanisk koppling		
Kopparrör, sammanfogade med lödning		
Bockning av kopparrör		
Installation av golvvärmeslingor		
Pann- och apparatrum samt fläkttrum		
Installation av värmepanna		
Installation av värmväxlare		

Installation av värmepump

Installation av slutet expansionskärl
med säkerhetsutr.

Installation av varmvattenberedare

Installation av cirkulationspumpar

Sanitära installationer

Installation av kopplingskåp med fördelare

Montering av badkar med badkarblandare

Montering av tvättställ med tvättställsbländare

Montering av WC-stol

Montering av duschblandare och duschstäng

Montering av diskbänksblandare och vattenlås

Montering av diskmaskin

Värmare och kylare

Installation av radiatorer/konvektorer

Installation av golvvärmsystem

Övriga arbeten

Tätthetskontroll av tappvattensystem
enligt gällande bestämmelser

Täthetskontroll av värmesystem enligt gällande bestämmelser

Täthetskontroll av avloppssystem enligt gällande bestämmelser

Arbetsmiljö

Använder skyddsutrustning

Använder riktigt verktyg ur skyddssynpunkt

Arbetar ergonomiskt

Medveten och uppmärksam på farligt material

Underhåll av verktyg och maskiner

Reparations- och servicearbeten

Tappvattensystem

Värmesystem

Sanitära komponenter och apparater

Värmekomponenter och apparater

Övrigt

Skrattat åt chefs skämt

Fått beröm

Givit beröm

Blivit bjuden på lunch

Fått en genomgång av företagets rutiner			
Inte kollat mobilen på en hel dag			
Blevit presenterad för andra anställda			
Fått berätta om vad jag lärt mig i skolan			
Visat handledaren ett roligt you tube klipp			
Sagt något snällt till handledaren			
Ställt en (arbetsrelaterad) fråga som handledaren inte visste svaret på			
Kommit i tid 5 gånger i rad			
Sagt ifrån			
Haft läraresök			

Elevens namn	
Skola	
Handledarens namn	
APL-företag	

